

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף מז

ריש לקיש: ריש לקיש מכר את עצמו ללודים (= אומה של אוכלי אדם. תוס' כותבים שהמעשה הזה קרה לפני שהוא חזר בתשובה, לפי שלא מסתבר שהוא היה מזלזל בעצמו עד כדי כך) ולקח עמו שק קשור ובתוכו היה אבן עגולה או עופרת עגולה. חשב לעצמו ריש לקיש - ביום האחרון לפני שהם הורגים את האדם הם מאפשרים לו לבקש בקשה אחרונה כדי שימחל על דמו (ויש מפרשים שמחמת שעושים רצונו מתמתק דמו והם נהנים מטעמו). ובאמת ביום האחרון אמרו לו - מה אתה רוצה שנעשה עבורך? אמר להם ריש לקיש - אני רוצה לקשור אתכם ולהושיב אתכם, ולכל אחד מכם אני אתן מכה וחצי מכה עם השק. קשר אותם ריש לקיש והושיב אותם, וכל אחד מהם כשהכה אותו ריש לקיש מכה אחת יצאה נשמתו, וכל אחד מהם כשיצאה נשמתו השמיע קול חריקת שיניו זה בזה שהיה נשמע כמו קול צחוק. וכדי שלא ידעו הנותרים שזה קול של יציאת נשמתם אמר ריש לקיש לאותו שהכה בו - וכי אתה צוחק עלי? עדיין נשאר לך לקבל ממני עוד חצי מכה! וכך הרג את כולם ויצא משם.

יתיב קאכיל ושת: ריש לקיש היה נוהג כל חייו שכל מה שהיה מרוויח לא היה שומר וחוסך מזה למחר, אלא היה אוכל ושותה בזה היום, אמר לו בתו - וכי אינך צריך כר או כסת להישען עליה? אמר לה - בתי, איני צריך משענת כיון שהבטן שלי והשומן שבמע' היא המשענת שלי.

כי נח נפשיה: כשנפטר ריש לקיש נשאר לו קב של כרכום, קרא ריש לקיש על עצמו את הפסוק "וְעָזְבוּ לְאַחֲרֵי חֵילָם".

משנה: המוכר את שדהו שבארץ ישראל לעכו"ם, צריך לקנות מהעכו"ם בכל שנה את ביכורי השדה אפילו בדמים יקרים ולהעלותם לירושלים.

מפני תיקון העולם: כלומר כדי שלא יהיה רגיל למכור קרקע בא"י לעכו"ם, וגם אם כבר מכר בוא יטרח לנסות לקנותה בחזרה.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

גמרא: אמר רבה: למרות שאם קנה העכו"ם קרקע בא"י אין בכח קניינו להפקיע את הקרקע מקדושתה שלא תתחייב במעשר, וישראל שקונה ממנו את הפירות חייב לעשר, אבל יש קנין לעכו"ם בא"י לענין שמותר לו לחפור בה בורות שיחין ומערות.

ור"א אומר: למרות שאם קנה העכו"ם קרקע בא"י יש בכח קניינו להפקיע את הקרקע מקדושתה והיא פטורה ממעשרות, אבל אין קנין לעכו"ם בא"י לענין לחפור בה בורות שיחין ומערות, ואסור לו לחפור בה.

מ"ס דגנן וכו': ר"א סבר שדורשים את הפסוק שנאמר ענין מעשרות - "רִאשִׁית דְּגַנְךָ תִּירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ וְרִאשִׁית גֶּזְ צִאנְךָ תִּתֶּן לוֹ" - "דגנך" ולא דגן של עכו"ם שפטור ממעשרות, דהיינו שיש לו קניין להפקיע את הקרקע מקדושתה לענין מעשרות.

ומר סבר דיגוןן וכו': ורבה סבר שדורשים את הפסוק הנ"ל שרק אם הדיגון (= מירוח הכרי שהוא גמר מלאכת אסיפת התבואה) נעשה ברשות הישראל התבואה חייבת במעשרות, אבל אם הדיגון נעשה ברשות העכו"ם פטורה ממעשרות, ואין זה משנה כלל ברשות מי הקרקע.

רבה מביא הוכחה לדבריו מהמשנה במס' פאה:

👉 **לקט שכחה ופאה פטורים ממעשר לפי שהם הפקר עבור העניים. לקט שכחה ופאה של עכו"ם חייבים במעשר.**

אמר רבה וכו': למדנו במשנה במס' פאה - הלקט והשכחה והפאה של עכו"ם חייבים במעשר אלא א"כ הפקיר. ע"כ המשנה שם.

היכי דמי? איך מדובר במשנה שם? אם מדובר שהשדה של ישראל שהשאיר שם את הלקט שכחה ופאה, ובא העכו"ם וליקט אותם, א"כ דברי המשנה 'אלא א"כ הפקיר' לא מובנים, שהרי הם כבר מופקרים ועומדים. אלא מדובר שהשדה של העכו"ם שהשאיר שם את הלקט שכחה ופאה, ובאו עניים ישראלים וליקטו אותם, ועל זה אמרה המשנה שעל העניים להפריש מהם מעשר, לפי שהעכו"ם לא מצווה להניח לקט שכחה ופאה ולא חל על זה שם 'לקט שכחה ופאה' ולכן אין זה פטור ממעשר, אלא אם כן הפקיר את זה העכו"ם (= לשם הפקר ממש ולא לשם לקט שכחה ופאה) שאז זה פטור ממעשר.

מכאן מוכיח רבה כדבריו, שהרי אם העכו"ם לא הפקיר את הלקט וכו' הם חייבים במעשר, נמצא שאין בכח קניינו להפקיע את הקרקע מקדושתה שלא תתחייב במעשר!

דחיה: לא וכו'. באמת יתכן לומר שמדובר שהשדה של ישראל והעכו"ם ליקט את הלקט שכחה ופאה, ומה ששאלת - והרי הם כבר מופקדים ועומדים? זו אינה קושיא, לפי שהם הופקרו לצורך עניי ישראל ולא לצורך העכו"ם, וכיון שלקח אותם העכו"ם הרי שהם אינם הפקר ולכן חייבים ממעשר.

הגמ' מביאה ראייה לשיטת ר"א שיש קניין לעכו"ם בא"י להפקיע מידי מעשר:

ת"ש: ישראל שקנה שדה זרועה מהעכו"ם שעדיין לא הצמיחה שליש, והשאירה אצלו עד שהצמיחה שליש, וחזר ומכרה לעכו"ם, אם בא הישראל וקנה מן העכו"ם פירות מאותה השדה ומירח אותם, חייב לעשר אותם, לפי שהשדה כבר התחייבה במעשרות כשהביאה שליש אצל הישראל (= שיעור שליש מחייב תבואה במעשרות).

משמע שדווקא אם **נתחייבה** דהיינו שהצמיחה ברשות ישראל התחייבה במעשרות, אבל אם **לא נתחייבה** דהיינו שהצמיחה שליש ברשות העכו"ם פטורה ממעשרות. וזה ראייה לשיטת ר"א הסובר שיש קניין לעכו"ם בא"י להפקיע מידי מעשר.

דחיה: הכא במאי עסקינן: מדובר בברייתא הנ"ל בסוריא שהמעשרות שם מדרבנן, ושם יש קניין לעכו"ם להפקיע מידי מעשר, לפי שהברייתא הזאת סוברת שכיבוש יחיד (= של דוד שכבש את סוריא) לא נחשב ל'כיבוש', כלומר שאין הכיבוש של יחיד מחשיב את סוריא כארץ ישראל וחייב המעשרות שם הוא רק מדרבנן, ולכן בסוריא יש קניין לעכו"ם להפקיע מידי מעשר.

ת"ש ישראל ועכו"ם: ישראל וגוי השותפים בשדה, חלקו של הגוי פטור ממעשרות וחלקו של היהודי חייב במעשרות. לדעת רבי 'אין ברירה' ולכן לאחר שחלקו היהודי והגוי את הפירות ביניהם, כל חיטה וחיטה של כל אחד מהם מעורבת בחצי חולין וחצי טבל. ולכן אי אפשר לעשר מפירות אחרים על הפירות הללו, וכן לא מהפירות הללו על פירות אחרים כי נמצא שהוא מעשר מהחייב על הפטור ולהיפך. אלא עליו לעשר רק מתוך הפירות הללו, שאז ממה נפשך הוא מעשר מהחייב על החיוב.

אבל לדעת רשב"ג 'יש ברירה', דהיינו לאחר שחלקו היהודי והגוי, הוברר הדבר למפרע שהחלק שקיבל היהודי הוא החלק שלו בשותפות וחייב במעשרות לגמרי,

ואילו החלק שקיבל הגוי הוא החלק שלו בשותפות ופטור ממעשרות לגמרי. ולכן יכול היהודי לעשר מהחלק שלו על פירות אחרים או מאחרים על שלו.

מוכח שיש קנין לגוי להפקיע מיד מעשרות (אחרת, החלק שלו גם היה חייב)!

תירוץ: הכא נמי בסוריא: וכנ"ל.

אמר רב חייא בר אבין ת"ש: מהמשנה שלנו, שרבנן תקנו שהמוכר שדהו לגוי חייב לקנות ממנו את הביכורים. מוכח שיש קנין לגוי להפקיע את קדושת הארץ, שהרי אם לא, מדוע זו תקנת חכמים? והרי כשהיהודי מכר את השדה נשארה מצות ביכורים מוטלת עליו, (כי נחשב הדבר כאילו הוא רק 'משכן' את השדה לגוי והיא נשארה ברשותו לענין הקדושה שלה).

דחיה: אמר רב אשי: אין קנין לגוי להפקיע. אלא שהיו כאן שתי תקנות: בתחילה היו המוכרים את השדה לגוי מביאים את הביכורים כפי שהם חייבים מדאורייתא. וכשראו חכמים שאנשים מקילים למכור את שדותם לגוי ולהביא ביכורים כי הם סוברים שאין בזה שום איסור, הם תקנו שלא יביאו ביכורים כלל כדי להרתיע אותם שלא ימכרו את השדה לגוי. אך לאחר שראו חכמים שעדיין יש כאלה שמוכרים את השדה ואז השדה משתקעת לגמרי ביד הגוי, הם תקנו שצריך להביא ביכורים, כדי שהמוכר ישתדל לפדות את השדה מהגוי. (ועל התקנה האחרונה נאמר במשנה שתקנו אותה מפני תיקון העולם, והצורך לתקן אותה היא רק בעקבות התקנה הראשונה).

*

איתמר המוכר שדהו לפירות: המוכר את שדהו רק בשביל גידול הפירות אבל הקרקע נשארת למוכר (- מדובר בזמן הזה שאין היובל נוהג, אמנם בזמן שהיובל נוהג בכל מקרה כל מכירת קרקע היא רק מכירה לפירות) - הקונה צריך להביא את הביכורים. אבל נחלקו הדעות האם הוא גם יכול לומר את פרשת הביכורים או לא. שורש המחלוקת האם 'קנין פירות' נחשב כמו 'קנין הגוף' (גוף הקרקע) והמביא יוכל לומר "הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִתְּנָה לִי יְיָ-הֹֹה", או שלא.

איתיביה רבי יוחנן וכו': אשה שהכניסה לבעלה בחתונה קרקע בתור 'נכסי מלוג' (= הקרקע נשארת שלה והבעל אוכל את הפירות), הבעל מביא ביכורים מהשדה הזו

וקורא את הפרשה. מוכח שקנין פירות נחשב כקנין הגוף, שהרי לבעל יש רק קנין פירות בקרקע ובכל אופן הוא קורא!

אמר ליה (ריש לקיש): אדרבא, מדוע צריך לימוד מיוחד לכך שהבעל יקרא? אלא מוכח שקנין פירות לאו כקנין הגוף, ורק כאן התורה חידשה שהבעל קורא!

ואיכא דאמרי: ריש לקיש הוא זה שהקשה. מדוע צריך לימוד מיוחד לכך שהבעל יקרא? אלא מוכח שקנין פירות לאו כקנין הגוף וכנ"ל. ואמר לו רבי יוחנן: אדרבא, כאן התורה גילתה שקנין פירות כקנין הגוף, ומהפסוק הזה אני לומד לכל מקום.

איתיביה (ריש לקיש) היה בא בדרך וכו': מדברי הבריייתא מדוייק שדוקא בגלל שמתה אשתו הוא קורא, כי אז הוא יורש אותה וגם גוף הקרקע שלו. אבל אם היא לא מתה, הוא לא קורא, משום שקנין פירות לאו כקנין הגוף.

דחייה: הוא הדין וכו': באמת קנין פירות כקנין הגוף והבעל אמור לקרוא גם כשאשתו בחיים. אבל הבריייתא נקטה שמתה אשתו, בשביל לחדש שאין לגזור שהוא לא יקרא כדי שלא יבואו להקל באופן שמת השליח. וכדלהלן:

השולח ביכורים ביד שליח – השליח אינו קורא (כי הוא אינו יכול לומר 'אֲשֶׁר נִתְּנָה לִי'), ואם מת השליח באמצע הדרך והבעלים המשיך והביא את הביכורים – אמר רבי יוסי בר חנינא שהוא לא יכול לקרוא, בגלל שצריך שתהיה הלקיחה וההבאה באדם אחד ולא בשני אנשים.

ממילא היה מקום לגזור שכשמתה אשתו לא יקרא הבעל כדי שלא יבואו לומר שגם כשמת השליח מותר לקרוא, קמ"ל שלא גזרו בזה.